

QISHLOQ XO‘JALIGI ISHLAB CHIQRARISHINI STATISTIK TATQIQ ETISHNING NAZARIY JIXATLARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)

Abdurayimov Kamoliddin Xurram o‘g‘li
Toshkent iqtisodiyot va pedagogika universiteti
“Iqtisodiyot” Kafedrası o‘qituvchisi
abdurayimovkamoliddin8@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada qishloq xo‘jaligida reproduktiv jarayonni boshqarishning nazariy asoslarini ishlab chiqishdir. Reproductiv jarayonning aspektlarini o‘rganish qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishi uchun ayniqsa dolzarbdir, chunki u inson nazorati ostida bo‘lmagan omillar bilan bog‘liq. Ekstensiv yoki intensiv usullar yordamida amalga oshirilishi mumkin bo‘lgan takror ishlab chiqarishni tashkil etish orqali qishloq xo‘jaligini izchil rivojlantirish mumkin. Qishloq xo‘jaligiga yo‘naltirilgan investitsiyalar qishloq xo‘jaligi mahsuldorligini oshirish.

Kalit so‘zlar: boshqaruv, qishloq xo‘jaligi sektori, qishloq xo‘jaligi, takror ishlab chiqarish, investitsiya, o‘sish, mahsuldorlik, innovatsiya.

Аннотация. Целью данной статьи является разработка теоретических основ управления воспроизводственным процессом в сельском хозяйстве. Изучение аспектов репродуктивного процесса особенно актуально для сельскохозяйственного производства, поскольку оно связано с факторами, не зависящими от человека. Устойчивое развитие сельского хозяйства может быть достигнуто за счет организации воспроизводства, которое может осуществляться экстенсивными или интенсивными методами. Инвестиции в сельское хозяйство повышают производительность сельского хозяйства.

Ключевые слова: менеджмент, аграрный сектор, сельское хозяйство, воспроизводство, инвестиции, рост, производительность, инновации.

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasida qishloq xo‘jaligi nafaqat an‘anaviy, balki strategik ahamiyatga ega tarmoq hisoblanib, u mamlakatning oziq-ovqat xavfsizligi, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi va barqarorligini ta‘minlovchi asosiy tayanchdir tarmoqdir. Mustaqillikdan keyingi davrda amalga oshirilgan keng ko‘lamli islohotlar tufayli soha sifat jihatidan yangi bosqichga chiqmoqda.

Respublikamiz iqtisodiyotining yirik tarmoqlaridan biri qishloq xo‘jaligi hisoblanadi. Bugungi kunda qishloq xo‘jaligi tarmog‘i mamlakatimiz yalpi ichki mahsuotida ham salmoqli o‘rin egallagan. 2024-yilda qishloq, o‘rmon va baliqchilik sektori YaIMdagi ulushi 18,33 % ni tashkil qilgan [1]. Mamlakatimiz iqtisodiyoti uchun zarur bo‘lgan erkin harakatdagi valyuta tushumining yarmidan ko‘prog‘i shu tarmoq mahsulotlarini eksport qilishdan olinadi [2]. Aholining yarmidan ko‘proq qismi

qishloqlarda yashaydi. Xalqimizning turmush darajasi, inson resurslarining katta qismini ish bilan ta'minlashi qishloq xo'jaligi bilan bog'liq. Bugungi kunda iqtisodiyotda band bo'lgan mehnat resurslarining 28% dan ko'prog'i qishloq va o'rmon xo'jaligida faoliyat ko'rsatadi[2]. Shu sababli ham qishloq xo'jaligi sohasiga bo'lgan e'tibor keyingi yillarda katta bo'lmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-son “2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida”gi va 2023 yil 11 sentyabrdagi PF-158-son “O'zbekiston – 2030” strategiyasi to'g'risidagi Farmonlarida “Qishloq xo'jaligini ilmiy asosda intensiv rivojlantirish orqali dehqon va fermerlar daromadini kamida 2 baravar oshirish, qishloq xo'jaligining yillik o'sishini kamida 5 foizga yetkazish, mavsumiy taqchillikni bartaraf etish, eksportbop mahsulotlar yetishtirish, ilm-fan va innovatsiyaga asoslangan agroxizmatlar ko'rsatish tizimini takomillashtirish, agrar sohada ilm-fan va amaliyot integratsiyasini chuqurlashtirish” va 2030 yilgacha “Bir gektardan olinadigan o'rtacha daromadni 5 ming dollarga, qishloq xo'jaligi sohasida eksport hajmini yiliga 10 milliard dollarga, hosildorlik ko'rsatkichlarini paxta bo'yicha o'rtacha 45–50 syentnerga, g'alla bo'yicha 80–85 syentnerga yetkazish” kabi qator vazifalar belgilangan.

Ushbu vazifalarning ijrosini samarali tarzda ta'minlash uchun keng ko'lamli iqtisodiy-statistik tahlilni amalga oshirib, ilmiy taklif va tavsiyalarni ishlab chiqish talab etiladi.

Ayni paytda global iqlim isishi, unumdor yerlarning degradatsiyaga uchrashi, qurg'oqchilik va boshqa tabiiy ofatlar natijasida ekin yerlariga va yetishtirilayotgan mahsulotlarga zarar yetishi jahon miqyosida oziq- ovqat xavfsizligiga putur yetkazuvchi omillardan hisoblanadi. Bu muammoga yechim topishda xalqaro hamkorlikni yanada rivojlantirish, ilg'or mamlakatlar tajribasini o'zlashtirish, qishloq xo'jaligiga zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

O'zbekiston Markaziy Osiyoning qulay xududida joylashgan. Uning hududida azaldan insoniyat uchun nihoyatda kerakli hisoblangan turli xildagi qishloq xo'jalik mahsulotlari ishlab chiqarildi. Chunki bu hududda tabiiy iqlim sharoiti yetarlidir. Jumladan, Respublikada yillik samarali temperature 26-30% ni tashkil etib, quyoshli soat 3600 dan ortiq bo'lib, bir yilda bir necha marta hosil olish imkonini beradi.

Mustaqillik yillarida olib borilgan islohotlar natijasida O'zbekiston Respublikasi dinamik holda rivojlanib borayotgan murakkab iqtisodiy tizimga ega bo'ldi. Qishloq xo'jaligi respublika iqtisodiyotining yirik va muhim tarmog'i sifatida saqlanib qoldi. Qishloq xo'jaligi O'zbekiston xalqining eng qadimdan shug'illangan asosiy sohalaridan biri bo'lib, bir necha ming yilliklardan asta sekin rivoj topib kelmoqda. Respublika hududida avvalo chorvachilik keyinchalik dehqonchilik madaniyati tarkib topdi. Qishloq xo'jaligining mamlakatimiz iqtisodiyotidagi o'rni keyingi yillarda keskin rivojlanib bormoqda. Qishloq xo'jaligi moddiy ishlab chiqarishning asosiy va eng qadimgi tarmoqlaridan biri bo'lib aholiga oziq ovqat mahsulotlari va sanoat uchun xomashyoning asosiy qismini yetkazib beradi. Bugungi kunda mamlakat yengil va to'qimachilik sanoatida ishlatilayotgan tolaning 60% dan ortiqrog'i o'zimizda ishlab chiqarilgan paxta tolasidir[3].

Mamlakatda olib borilayotgan iqtisodiy, ijtimoiy islohotlarning muvaffaqiyati ko‘p jihatdan qishloq xo‘jaligining rivojlanish darajasiga bog‘liq. Chunki qishloq xo‘jaligi mamlakatimiz uchun ham siyosiy, ham iqtisodiy ijtimoiy ahamiyat kasb etgan soha bo‘lib, u quyidagi funksiyani bajaradi:

- Mamlakatimiz oziq ovqat fondini shakllantiradi;
- Yurtimizning oziq-ovqat sohasidagi mustaqilligini ta‘minlaydi;
- Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini qayta ishlaydigan sanoat uchun homashyo yetkazib beradi;
- Aholini ish joylari bilan ta‘minlaydi;

Yurtimizda ushbu soha rivoji uchun Vazirlar mahkamasi tomonidan qabul qilinayotgan qarorlarga to‘htalib o‘tsak:

Vazirlar mahkamasi tomonidan 2021-yil 26-fevralda „Qishloq xo‘jaligi sohasida statistik ma‘lumotlar bazasini kengaytirish va takomillashtirish chora tadbirlari to‘g‘risida” qaror qabul qilindi. Qarorga muvofiq qishloq xo‘jaligi sohasida ro‘yhatdan o‘tkazish jarayoni 3 bosqichda amalga oshiriladi:

1-bosqich 2022-2024-uillarni o‘z ichiga oladi;

2-bosqich 2024-yilda amalga oshirilib, bevosita qishloq xo‘jaligi sohasida ro‘yhatdan o‘tkazish tadbiri bajariladi, ya‘ni qishloq xo‘jaligi faoliyati to‘g‘risidagi birlamchi ma‘lumotlar yig‘iladi;

3-bosqich 2024-2026-yillarda amalga oshiriladi[4].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mulohaza yuritish, kuzatish, solishtirish, tanlash, umumlashtirish, abstrakt-mantiqiy fikrlash, ekspert baholash, sintez, analiz, ma‘lumotlarni taxlil qilish vataqqoslama tahlil, induksiya va deduktsiya, klassifikasiyalash, algoritmlashtirish, dasturlash va boshqa iqtisodiy-ijtimoiy tahlil usullari asos qilib olindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Qishloq xo‘jalik ishlab chiqarishining barqaror o‘shishiga erishish, mamlakatni oziq-ovqat mahsulotlari va qishloq xo‘jalik xom ashyosi bilan to‘liq ta‘minlash va samarali pirovard natijalarga erishish uchun mavjud qonuniyatlar va tamoyillarga muvofiq qishloq xo‘jaligi korxonalarining oqilona, eng samarali va maqbul tuzilishi bo‘yicha ilmiy qoidalar va amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishdan iboratdir.

Mamlakatimizda qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishini tashkil etishning asosiy funksional vazifalar quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

-qishloq xo‘jaligida tashkiliy-huquqiy shakllarni tanlash, ishlab chiqarish hajmlari, tashkiliy va ishlab chiqarish tizimlarini ilmiy asoslash, qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishida foydalaniladigan yer maydonlarini tashkillashtirish, qaysi dalaga qanday ekinlar ekish maqbuligini aniqlash, mehnat va moddiy resurslarni shakllantirish;

-qishloq xo‘jaligi korxonalarida ishlab chiqarishni samarali tashkil qilish bo‘yicha ilmiy asoslangan yo‘nalishlar va amaliy tadbirlarni tashkil etish;

-shirkat, fermer va dehqon xo‘jaliklari, ularning birlashmalari uchun bozor iqtisodiyoti sharoitlarida istiqbolli modellarni ishlab chiqish. Bu modellarning samaradorligi mezonlari sifatida ishlab chiqarish hajmlarining o‘shishi, xarajatlarning tejalishi, ijtimoiy sharoitlarning yaxshilanishi kabilarni ko‘rsatish mumkin;

- mavjud foydalaniladigan yer maydonlari, suv resurslari va boshqa vositalarni ishlab chiqarishning istiqboliga muvofiq kelishi, ishlab chiqarish kuchlarining o‘shishi ishlab chiqarishning o‘shishiga imkon yaratishi, resurslarning har bir turidan samarali foydalanish;

- yer maydonlaridan foydalanishni tashkil etishda ularning miqdor va sifat jihatlarini hisobga olish, xo‘jalik va iqtisodiy maqsadlardan kelib chiqib, yer resurslarining transformasiyasi va rekultivasiyasi (qayta madaniylashtirilishi), yerni muhofaza qilish bo‘yicha, tuproqni asrash va boshqa tadbirlarni amalga oshirish;

- qishloq xo‘jalik korxonalarining yo‘nalishlari va hajm ko‘rsatkichlarini ilmiy jihatdan asoslab berish;

- qishloq xo‘jalik korxonalarini istiqbolini rejalashtirishni takomillashtirish va biznes rejani tuzish yo‘llarini ko‘rsatish;

- qishloq xo‘jalik korxonalarida mehnatni tashkil etishning ilg‘or usullarini joriy etish, me‘yorlash, unga haq to‘lashni takomillashtirish tadbirlarini belgilab berish;

- dehqonchilik va chorvachilik tarmoqlarini barqaror rivojlantirish va ularga xizmat qiluvchi hamda qayta ishlovchi korxonalarni rivojlantirish bo‘yicha ilmiy tavsiyalar ishlab chiqish;

- qishloq xo‘jalik korxonalari bilan xizmat ko‘rsatuvchi tashkilotlar o‘rtasidagi shartnomalarni tuzish va takomillashtirish bo‘yicha yo‘l-yo‘riq ko‘rsatish.

Korxonalar samaradorligiga mehnatni tashkil etishni shakllari va darajasi o‘z ta‘sirini ko‘rsatadi.

Ishlab chiqarishni tashkil etish darajasi va ijtimoiy omillarning o‘zaro bog‘liqligi qonuniydir. Rivojlangan infratuzilmada mehnat va ishlab chiqarishni yaxshiroq tashkil etishning keng imkoniyatlari mavjud.

Ishlovchilar daromadining sezilarli ulushi ularning shaxsiy tomorqasidan tushadi.

Ekologik qonuniyatlar. Qishloq xo‘jalik ishlab chiqarishi atrof muhitga o‘z ta‘sirini o‘tkazgan holda ochiq makonda amalga oshiriladi. Bu ta‘sir turlicha namoyon bo‘ladi.

Tuproqning ifloslanishiga, o‘g‘itlash texnologiyasiga rioya qilmaslik, qo‘llanilayotgan vositalarning past sifatliqligi, mikrofloraga salbiy ta‘sir ko‘rsatuvchi, tuproq tuzilmasini yomonlashuviga olib keluvchi, tuproqni qayta ishlash tizimini buzilishi sabab bo‘lishi mumkin.

Salbiy ekologik vaziyat chorvachilik va oziq-ovqat mahsulotlarining sifatida o‘z aksini topadi. Shunday qilib, ekologiya muammosi inson hayotiy faoliyatining havfsizligi muammosiga aylanadi.

Bozor munosabatlarining qonuniyatlari. Bozor tovar aylanmasi sohasi, almashinuv jarayonlarida yuzaga keluvchi ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar yig‘indisidir. Bozor mexanizimini talab va taklifni muvofiqlashtirish usuli sifatida ham ta‘riflaydilar.

Talab deganda pul bilan ta‘minlangan jamiyat ehtiyojini ifodalash shakli tushuniladi. Taklif tovar shaklini olgan ishlab chiqarishning natijasidir.

Talab va taklif narxlar bilan belgilanadi.

Bozorning erkin faoliyat yuritishi uchun tegishli sharoitlar bo‘lishi lozim: tovar ishlab chiqaruvchining ishlab chiqarish vositalariga bo‘lgan mulkchilik huquqi va o‘z

mehnati natijalariga mustaqil egalik qilish huquqi; jamiyat ishlab chiqarishining barcha ishtirokchilari tadbirkorlik va tijorat faoliyati erkinligi; milliy valyutaning mustahkamligi; tovar ishlab chiqarishda bozor muhitiga kirib borish uchun qobiliyat va bilimning mavjudligi.

Bozor munosabatlari qaror topishining asosiy sababi sifatida shaxsiy manfaat ustuvorligini ko‘rsatish mumkin.

Ish haqi chegaralanmasligi, ishlab chiqarish va mehnatga xaq to‘lash, hamda tovar va pul massalari orasidagi munosabatlar buzilmasligi lozim.

So‘nggi yillarda qishloq xo‘jaligini isloh qilish va bozor mexanizmlarini joriy etish bo‘yicha ko‘plab ishlar amalga oshirildi. Paxtachilik va g‘allachilik chinakam daromad manbaiga aylandi. Yangi texnika va innovatsiyalar joriy etilmoqda; 76 ta paxta-to‘qimachilik klasterlari tashkil etildi[3].

USDA FASning 2025-yilgi hisobotiga ko‘ra, 2025/26 mavsumda O‘zbekiston paxta tolasi (lint) ishlab chiqarishi taxminan 620 ming tonnani tashkil etadi [3].

Suv resurslaridan samarali foydalanish masalasi ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Davlat rahbari tomonidan har yili 200 ming gektar maydonda suv tejovchi texnologiyalarni joriy etish vazifasi belgilab berilgan [4].

1-jadval

Statistik ko‘rsatkichlar jadvali (2023–2025)

Ko‘rsatkich	2023 yil	2024 yil	2025 yil / prognoz	Manba
Qishloq xo‘jaligi ulushi (YaIMdagi %)	20,6 %	18,33 %	—	World Bank, TradingEconomics (2023–2024)
Paxta tolasi ishlab chiqarish (ming tonna)	~650	~700	620 (prognoz)	USDA FAS, Cotton and Products Annual (2025)
Qishloq xo‘jaligida band bo‘lganlar ulushi (%)	~28 %	~28 %	—	O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi (2023–2024)
Suv tejovchi texnologiyalar joriy etilgan maydon (ming hektar)	150	200	200+ (reja)	Prezident nutqlari, VMQ qarorlari (2024–2025)

Surxondaryo viloyati mamlakatimizning janubiy qismida joylashgan bo‘lib maydoni 20.1 ming km² ni(2009911 gektar), aholisi 2681 ming kishini tashkil etadi. Viloyat mamlakatimizda iqtisodiyotida qishloq xo‘jaligi mahsulotlari yetishtirish va ularni qayta ishlash sanoat tarmoqlarida yuqori o‘rinlarni egallaydi.

Viloyatning jami yer maydoni 2 009 911 gektarni tashkil etadi. Qishloq xo‘jalik ekin yer maydonlari 278 124 gektarni bo‘lib, shundan sug‘oriladigan yerlar 238632 gektar, lalmi yerlar 39 492 gektar, holati yomon yerlar 19744 gektarni tashkil etadi.

2-jadval

Umumiy ma’lumotlar		
2023 yil 1yanvar holati bo’yicha		
Tarmoq va yo’nalishlar nomi	O’lchov birligi	Miqdori
Jami yer maydoni	gektar	2009911
Shundan:		
Qishloq xo’jaligi yerlari	gektar	277877
Sug‘oriladigan ekin yerlari	gektar	238394
Lalmi ekin yerlar	gektar	39483
Tomorqa yerlari	gektar	63195
Ko’p yillik daraxtzorlar	gektar	34215
Yaylovlar	gektar	824565
Bo’z yerlar	gektar	292
O’rmonzorlar	gektar	233283
Manba: Surxonstat.uz ma’lumotlari asosida tuzildi		

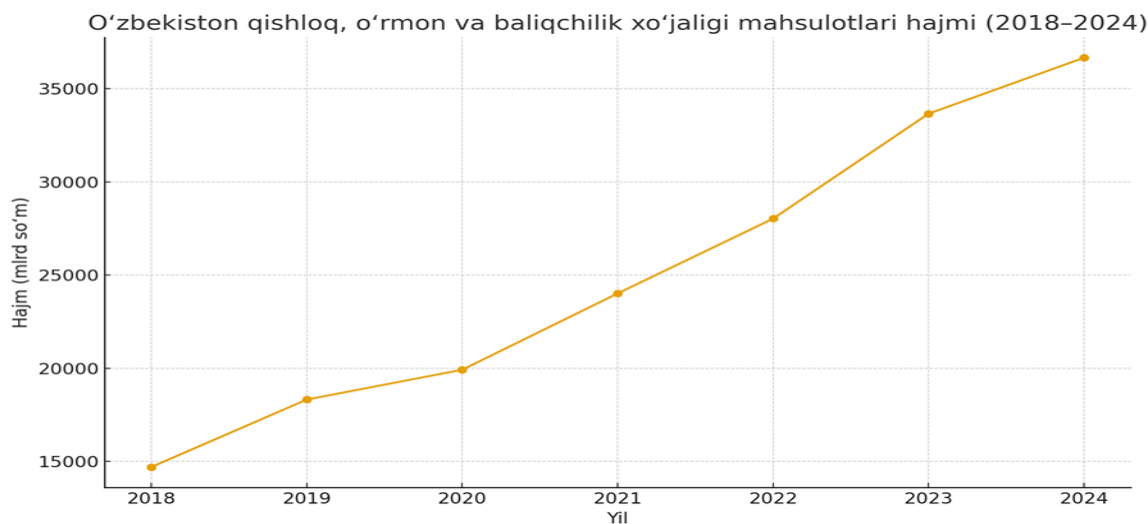
Surxondaryo viloyatining qishloq, o‘rmon va baliqchilik xo‘jaligi rivojlanishi tahlili (2018–2024-yillar)

Mazkur tahlilda 2018–2024-yillar oralig‘ida Surxondaryo viloyatida qishloq, o‘rmon va baliqchilik xo‘jaligi tarmoqlarida kuzatilgan rivojlanish jarayonlari, ishlab chiqarish hajmi, o‘sish sur’atlari hamda respublika iqtisodiyotidagi ulushi o‘rganilgan. Ma’lumotlar O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasining rasmiy hisobotlariga asoslanadi.

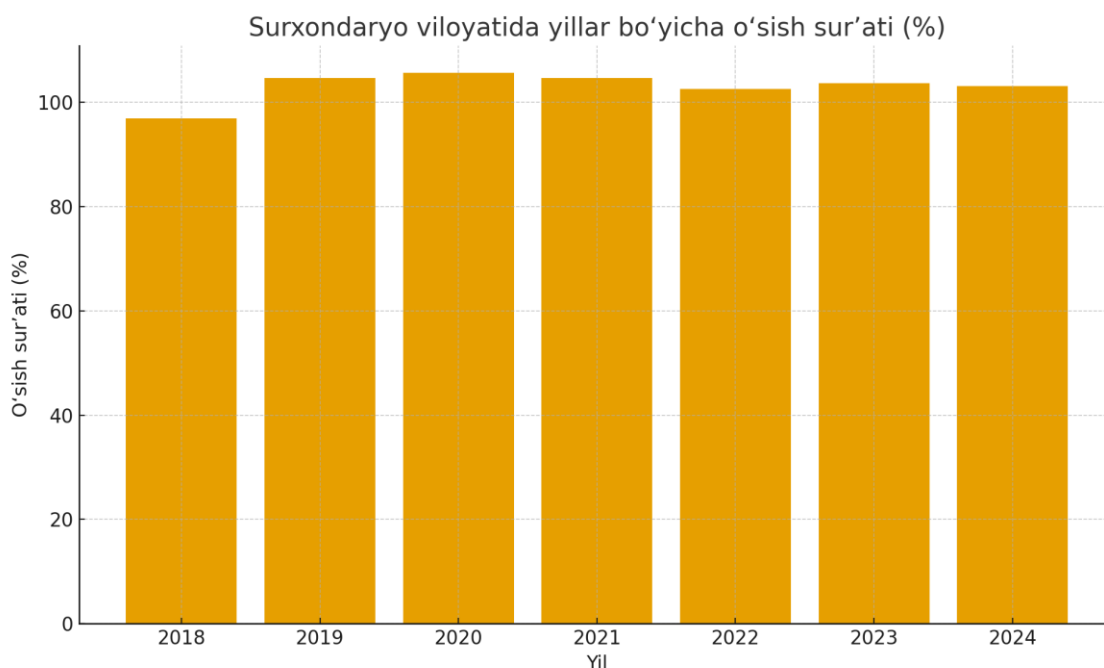
3-jadval. 2018–2024-yillarda Surxondaryo viloyati qishloq, o‘rmon va baliqchilik xo‘jaligi hajmi

Yil	Umumiy hajm (mlrd so'm)	O‘sish sur’ati (%)	Respublika umumiy hajmidagi ulushi (%)
2018	14705.4	96.9	-
2019	18322.3	104.6	7.7
2020	19921.7	105.6	7.7
2021	24016.4	104.6	7.6
2022	28027.2	102.5	7.7
2023	33655.0	103.7	7.9
2024	36655.9	103.1	7.8

1-rasm. Yillar bo’yicha umumiy ishlab chiqarish hajmi

2-rasm. Yillar bo‘yicha o‘shish sur‘atlari

XULOSA

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, 2018–2024-yillar davomida Surxondaryo viloyatining qishloq xo‘jaligi tarmog‘i barqaror o‘shib borgan. 2020–2021-yillarda yuqori o‘shish sur‘atlari (105 % dan ortiq) kuzatilgan bo‘lib, bu davrda chorvachilik, bog‘dorchilik va issiqxona xo‘jaliklarining rivojlanishi asosiy omil bo‘lgan. 2024-yil yakuniga ko‘ra, viloyat qishloq xo‘jaligi hajmi 36,6 trln so‘mga yetgan, bu esa 2018-yilga nisbatan deyarli 2,5 barobar ko‘pdir. Viloyatning respublika umumiy hajmidagi ulushi 7,8 % atrofida bo‘lib, bu natija tarmoqning milliy miqyosdagi barqaror ahamiyatini tasdiqlaydi[27]

O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi mamlakat iqtisodiyoti va ijtimoiy hayotida hal qiluvchi ahamiyatga ega bo‘lib qolmoqda. Soha boy tabiiy resurslar, katta mehnat salohiyati va davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlanish kabi afzalliklarga ega. Shu bilan birga, u noelastik talab, resurslar cheklovchiligi va iqlim o‘zgarishi kabi jiddiy muammolarga duch kelmoqda. Klasterlash, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va chuqur tashkiliy-iqtisodiy islohotlar orqali O‘zbekiston qishloq xo‘jaligining barqaror

rivojlanishiga, oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashga va uning jahon bozorida raqobatbardoshligini oshirishga erishish mumkin. Istiqbolda sohaning rivoji uning an'anaviy ustunliklarini zamonaviy yondashuvlar va bozor mexanizmlari bilan uyg'unlashtirishga bog'liq.

Dunyodagi hech qaysi rivojlangan mamlakatda iqtisodiyot va uning ayrim tarmoq va sohalarini davlat boshqaruvisiz amalga oshirib bo'lmaydi. Bu jamiyat nuqtai nazaridan, uning muvofiq amal qilishini ta'minlash zaruriyati bilan bog'liq. Odatda, davlat iqtisodiyotga bo'lgan aralashuvni tartibga soluvchi va barqarorlashtiruvchi tadbirlar, hamda taqsimlash jarayonlarini boshqarish yo'li bilan amalga oshiradi.

FOYDANALINGAN ADABIYOTLAR

1. World Bank, TradingEconomics portal, 2024
2. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi, 2024 hisobotlari
3. USDA FAS, Cotton and Products Annual, 2025
4. Prezident nutqlari va Vazirlar Mahkamasi qarorlari, 2024–2025
5. Agrarmanagement Jens Pape, Clemens Morath, Reiner doluschitz ISBN-10:3-8252- 3587-4,EAN:978382523587
6. Barrick, R. K. Harmon, H. L. Animal Production and Management Ed: Gregg Division McGraw-Hill (1988-02-01) ISBN 10: 007003852X / ISBN 13: 9780070038523
7. Connor, D. J.; Loomis, R.S.; Cassman, K.G. 2011. Grop Ecology. Productiviti and Management in Agricultural Systems. University Press ISBN: 9780521744034.
8. Modernes Agrarmanagement: Betriebswirtschaftliche Analyse-und Planungsvefahren MuBhoff, Hirschauer (2013) 3. Auflage, Vahlen-Verlag, Munchen.
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 23-oktyabrdagi „O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020-2030 yillarga mo'ljallangan strategiyasini tasdiqlash to'g'risida” gi PF-5853-son Farmoni.
10. NurmatovN.J,Ro'ziyevO.A.,Qishloqxo'jaligiiqtisodiyoti”Lex.uz
11. Abdug'aniyev A., Abdug'aniyev A.A. Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti. - T.: «O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot Jamg'armasi», 2011-346 b.
12. Samatov G'.A, Yodgorov J.Yo, Rustamova I.B. Qishloqda zamonaviy bozor infratuzilmasini kompleks rivojlantirish va servis xizmatini tashkil etishning asoslari (fermerlar tayyorlash va qayta tayyorlash bo'yicha biznes maktablar tinglovchilari uchun qo'llanma).- T.:ToshDAU taxririylati 2004.
13. Umurzoqov U.P. va boshq. Fermer xo'jaligi iqtisodiyoti. O'quv qo'llanma. - T.: “Iqtisod- moliya”, 2007. - 276 b.
14. Shakirov F.K., Korolev Yu.B., Pastuxov A.K. i dr. Organizasiya selskoxozyaystvennogo proizvodstva i menedjment: uchebnik dlya vuzov. - M.: Kolos OOO, 2008. - 607 s.
15. Ergashev R.X. Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti. Darslik.-T.: EXTREMUM-PRESS, 2011, 386 b.
16. World Bank, TradingEconomics portal, 2024
17. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi, 2024 hisobotlari
18. USDA FAS, Cotton and Products Annual, 2025
19. Prezident nutqlari va Vazirlar Mahkamasi qarorlari, 2024–2025

20. Agrarmanagement Jens Pape, Clemens Morath, Reiner doluschitz ISBN-10:3-8252-3587-4,EAN:978382523587
21. Barrick, R. K. Harmon, H. L. Animal Production and Management Ed: Gregg Division McGraw-Hill (1988-02-01) ISBN 10: 007003852X / ISBN 13: 9780070038523
22. Connor, D. J.; Loomis, R.S.; Cassman, K.G. 2011. Grop Ecology. Productiviti and Management in Agricultural Systems. University Press ISBN: 9780521744034.
23. Modernes Agrarmanagement: Betriebswirtschaftliche Analyse-und Planungsvefahren MuBhoff, Hirschauer (2013) 3. Auflage, Vahlen-Verlag, Munchen.
24. O‘zbekiston Respublikasi Qishloq xo‘jaligi vazirligi ma’lumotlari.
25. www.stat.uz – Rasmiy statistika portali.
26. www.agro.uz – Qishloq xo‘jaligi axborot portali.
27. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi – rasmiy hisobotlar (2018–2024).